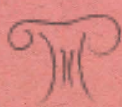

IB 6755

(B1 3067) 12ης ΑΕΚ

110505... 1877... Χαρίβον Παγυα [Κέρκυρα]
Μυφθάνον... Καρ. Κανάρη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΘΕΙΣ ΕΝ ΤΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΩ ΝΑΩ

Τῆ 21 Σεπτεμβρίου 1877

ΚΑΤ' ΕΝΤΟΛΗΝ

ΤΟΥ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΤΤΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΟΥΛΛΑ

ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΕΣΘΕΝ ΔΗΜΟΤΕΛΕΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

Ενθουμείσθε ὅποια ἀγαλλιάσεως ἐπλήσθη ἀπάντων ἡμῶν ἡ καρδιά, ὅποσον αἱ ἐλπίδες ἡμῶν ἀνεπερώθησαν, ὅτε ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης ἐκλήθη νὰ προεδρεύσῃ τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως τὴν ἡμέραν ἐκείνην, χαρίττουσαν ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἔθνους, ἐνθουσιωδῶς ἐχαίρεισθαμεν πάντες, διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ γηραιοῦ ἀγωνιστοῦ ἐβλέπομεν οἰωνὸν ἄριστον, σύμβολον ἀγλᾶδον ἐνεργείας, ἐμφορῆς ἀμα καὶ ἀποφασιστικῆς, ἐχέγγυον ἀσφαλῆς ἐνότητος καὶ συμπράξεως πασῶν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων ἐπὶ τοιαύτῃ ἐμφανίσει ἐπαγγέλλοι τὸ θάρρος ἐν πάσῃ ἑλληνικῇ καρδίᾳ, ὡς εἰ ἐβλέπομεν τὴν ἠρωϊκὴν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος γενεὰν συμπαρισταμένην καὶ ἐνθαρρύνουσαν ἡμᾶς εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐργασίαν, ἣν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον καὶ οἱ ἐπικείμενοι κίνδυνοι εἰς ἡμᾶς ἐπιβάλλουσι. Ἀλλὰ τῆς πανδήμου ἐκείνης εὐφροσύνης τὴν παιδρότητα ἐπεσκίαζε φοβερά τις προαίσθησις, μήπως ὁ ἐπιφανὴς ἡμῶν σωτὴρ τῆς πατρίδος ἐκλίψῃ προῶρις, πρὶν ἢ ἐπιτελεσθῇ τὸ ἐθνικὸν ἔργον, οὗτινος ἐκείνος ὑπῆρξεν εἰς τῶν μεγάλων αὐτουργῶν, καὶ ἐπιζήσας ἐφάνετο προωρισμένος νὰ ἐπισφραγίσῃ τὴν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀναβαλλομένην συμπλήρωσιν. Καὶ ἰδοῦ, τὸ μέγα ἐθνικὸν δυστύχημα συνέβη ἰδοῦ, ἀληθῶς μέγα πένθος ἐπῆλθεν ἐφ' ἅπανσαν τὴν ἑλληνικὴν γῆν, τὴν τε ἐλευθέραν καὶ τὴν ἀδίκως στερουμένην τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τὸ δὲ ψυχικὸν ἡμῶν ἄλγος μόνον δύνανται νὰ μετριάσῃ σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἡ φωνή, ἣτις ἀπέδωκεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἑλλήνος ἥρωος φόρον θαυμασμοῦ καὶ εὐλαθείας μόνον παραμυθίαν δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν ἐκ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν σκέψεων, ἃς ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν διεγείρουσιν ὁ ἀπρόσμελλος βίος καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ κρίσιμῳ ὄρα τελευταῖα τοῦ ἀνδρός, οὗτινος ἡ ἀπόλειψις φαίνεται μεγίστη, φαίνεται ἀθεράπευτος.

Τοιοῦτων φρονημάτων διερχομένους παρέρχομαι ἐνταῦθα, πλήρη ἔχων τὴν συναίσθησιν τῆς ἀνεπαρκείας τῶν δυνάμεών μου, οὐχὶ αὐτόκλητος, ἀλλὰ τὴν ἱερὰν ἐντολὴν λαθὼν παρὰ τοῦ κοινῆς τῆς πόλεως ταύτης, ἣτις, ἐν τῷ ἐθνικῷ τούτῳ πέν

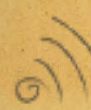
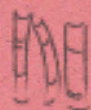
θει, οὐδεμιᾶς ἑλληνίδος πόλεως ἠδύνατο νὰ καθυστερήσῃ κατὰ τὴν εὐλαθεῖ ἐκπλήρωσιν τοῦ λυπηροῦ τούτου καθήκοντος.

Ὁ Κανάρης ἀνήκεν εἰς τὴν γεραρὰν ἐκείνην γενεάν, ἣτις δι' ἀπειρῶν θυσιῶν καὶ δι' ἀνγκούστων θαυματουργημάτων ἀνδρείας ἔθετο στερεὰ τὰ θεμέλια τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Ἀληθῶς οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐθαυματούργησαν· ἐάν τις, κατ' αὐτὴν τὴν παραμονὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνος, περιήλθε τὰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἐκεῖνος μετ' ἄκρας συγκινήσεως θὰ εἶδε, ἐν τῷ μέσῳ τῆς δουλείας καὶ τῆς ἐρημώσεως, διασπαρμένα μόνον τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας εὐκλείας, κρίνων δὲ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν πραγμάτων οὐδόλως θὰ ἤλπισε παρὰ τῶν τότε Ἑλλήνων κατορθώματα ἄξια τῶν ἐνδόξων αὐτῶν προγόνων, πολλὸ ὀλιγωτέρων τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Καὶ ἰδοῦ, αἴφνης ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἀναστάσεως ἰδοῦ, ἡ Ἑλλὰς ἐξετίναξε τὰ ἐντάφια σπάρτανα, καὶ περιβεβλημένη τὴν πανοπλίαν τῆς ἀνδρείας τῆς ἀπεράσιστος νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς πατρίδος γῆς τὸν βάρβαρον καὶ ὠμὸν κατακτητὴν. Βεβαίως, ἐὰν παρατηροῦνται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος στιγμαί, καθ' ἃς ἐναργῶς ἀποκαλύπτεται τῆς Θεῆς Προνοίας ὁ δάκτυλος, μία τῶν στιγμῶν τούτων ἐφάνη ἡ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀπροσδόκητος ἀνέγερσις.

Τῆς Θεῆς ταύτης βουλήσεως ὄργανα ἐκλεκτὰ ἀνεφάνησαν οἱ ἀληθῶς ἔκτακτοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, ἐν οἷς διέπρεψαν ἐπὶ ἀκραίονει φιλοπατρία καὶ ἠρωϊκὴ καρτερίᾳ ὁ Κανάρης. Εἰς μάτην ὁ τύραννος ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς ὀργῆς τοῦ συνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε τὸ ἀποτρόπαιον σχέδιον νὰ καταπνίξῃ ἐν ποταμοῖς αἱμάτων τὸν ἀγῶνα ἅμα καθιστάμενον, νὰ καταβῆσθαι τὸ πῦρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ διὰ τῶν σφαγῶν, διὰ τῆς βεβηλώσεως τῶν θείων, καὶ διὰ τῆς ἀτιμώσεως εἰς μάτην ἀπαγχοῖσθαι ὁ Πατριάρχης καὶ μετ' αὐτοῦ τασοῦτοι ἄλλοι ἄγιοι λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπέστησαν τὸ μαρτύριον ἡ θηριώδης ἐκδικησις ἐπὶ ἀόπλων καὶ ἀθῶων πλάσμάτων, ἀντὶ νὰ καταθλίψῃ, ἐξήγειρε ζωηροτέρων τὴν συνείδησιν τοῦ ἔθνους, ἐξῆψε ἔτι μάλλον τὸν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟΙ

ἐνθουσιασμάτων καὶ κατέστησαν αὐτὸν παραγωγὸν ὑπερανθρώπων κατορθωμάτων. Εὐγενής ἀμίλλα τότε ἐγεννήθη μετὰ τῶν ἀνδρείων μαχητῶν τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν ἐπίσης ἀτρομητῶν τεκνῶν τῆς θαλάσσης, καὶ πρῶτος ὁ ξηρᾶς σκάπελος τῶν Ψαρῶν, ἡ πατρίς τοῦ Κανάρη, ἀνεδείχθη φοβερὸν προπύργιον τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος· πρῶτα τὰ ψαρικὰ πλοῖα, κατὰ τὰ παλαιὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐθύθισαν πέντε ὀθωμανικά, καὶ ἐμβολόντα τὸν τρόμον εἰς τὴν ἑνοχον τοῦ βαρβάρου συνείδησιν ἐματαίωσαν τὴν πρώτην ἐκστρατείαν, ἣν εἶχε παρασκευάσει ἐν σπουδῇ ὅπως πατάξῃ ἅμα ἐκτραγείσιν τὴν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπανάστασιν.

Ἐντεῦθεν ἀρχεῖται ὀλόκληρος, περὶ μεγάλων συμβεβηκότων καὶ πράξεων ἐξαισιῶν, ἐξ ὧν συναποτελεῖται τὸ ὑψηλὸν δράμα τοῦ ἐπὶ ἐπταετίαν ὄλην διαρκέσαντος ἐθνικοῦ ἀγῶνος· καὶ ἐάν τῶν θαυμασιῶν ἐκείνων τολμημάτων ἡδυνάμην νὰ μνημονεύσω ἐν λεπτομερείᾳ, τότε μόνον ἤθελεν ἀναφανῆ ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῆ λαμπρότητι καὶ ὁ βίος τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρη διότι καὶ μὲν τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀγωνιστῶν, ἐξ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ φρονήματος ὁρμώμενα, εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέποντα, συνετελέσθησαν ἐν τοιαύτῃ ἀλληλουχίᾳ, ὥστε ἐκάστου τῶν πρωταθλητῶν ἡ ἀποστολὴ καὶ ἡ ἐργασία συγκεφαλαιούσιν τὴν ὄλην ἐθνικὴν ἐνέργειαν· ἀλλὰ ἐκάστου αὐτῶν ἡ ἀξία δὲν δύναται περιόρισι, νὰ ἐννοηθῇ καὶ νὰ ἐκτιμηθῇ εἰ μὴ σχετιζομένη πρὸς τὸν ὅλον ἀγῶνα. Ἀλλὰ δὲν θέλει τις ἀδικήσει οὐδένα ἐκ τῶν ἡρώων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐάν εἴπῃ περὶ τοῦ Κανάρη ἰδιαιτέρως, ὅτι οἱ ἀγῶνες αὐτοῦ ἐστέρησαν ἐκάστοτε διὰ πῆς λαμπροτέρας ἐπιτυχίας, καὶ ὅτι, ἐάν ἐν τινὶ ἡρωϊκῇ πράξει ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ, πάλιν ἐξέπληττε τὸν κόσμον διὰ τὸ ἐκτάκτον τοῦ τολμηθέντος ἐπιχειρήματος.

Ἐπέπεσαν ὁ Κανάρης κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου ναυλοχοῦντος ἐν τῷ λιμένι τῆς πρὸ μικροῦ ἐρημιθεΐσης Χίου, καὶ αἰμοχαρῶς γαυριῶντος ἐπὶ τῇ προδοτικῇ διαπραχθείσῃ σφαγῇ τρισμυρίων Χριστιανῶν, ἐπέπεσαν ὡς ἀληθῆς τῆς Θείας Δίκης λειτουργὸς ὁ ἦρας τῶν Ψαρῶν, καὶ προσκολλησάς, ἰδίαις χερσὶ τὸ πυρραϊκὸν τουφεκίον τὴν ναυαρχίδα, ἔκασεν αὐτὴν αὐτάνδρον μετὰ τοῦ ναυάρχου Καραλή, τοῦ αἰμοδόρου ἐκτελεστῆ τῶν διαταγῶν τοῦ βαρβάρου κυρίου του. Ὀλίγοι μῆνες εἶχον παρέλθει ἀπὸ τοῦ μεγάλου τουτου καταστροφῆς, καὶ πάλιν ὁ

Κανάρης κατεφλόγισε παρὰ τὴν Τένεδον τὴν ὀθωμανικὴν ναυαρχίδα μετὰ δισχιλίων ἀνδρῶν, τοσοῦτον δὲ ἐπέβαλε τρόμον εἰς τοὺς ἄλλοτε φημιζομένους θαλασσοκράτορας τοῦ Αἰγαίου, ὥστε ὁ στόλος ἀνήχθη πάλιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἀλλὰ ἐπέπρωτο τῷ Κανάρη νὰ ἀποτίσῃ βρεῖαν τὴν ποιήν διὰ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῆς γενετῆρας αὐτοῦ γῆς· πολυάρμενος ὀθωμανικὸς στόλος ἀπέκλεισε τὰ Ψαρά πολυάριθμα ἄγρια στίφη στρατιωτῶν εἰσβαλόντα εἰς τὴν ἡρωϊκὴν νῆσον κατέσφαζαν ἅπαντας τοὺς κατοίκους, ἐξαιρουμένων ἐξακοσίων Θεσσαλῶν, οἵτινες, θέσαντες πῦρ εἰς τὴν πυριδιταποθήκην τοῦ φρουρίου, ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ δισχιλίων ἐκ τῶν ἐφορησάντων ἐχθρῶν, ἐπόμεινοι εἰς τὸ παράδειγμα τῶν ἡρώων τοῦ Σουλίου καὶ προεικονίζοντες τὰ δλοκατώματα τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀρκαδίου. Ἀλλ' ἐάν ὁ Κανάρης δὲν ἠδυνήθη νὰ προφυλάξῃ τὴν γενετῆραν αὐτοῦ γῆν ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἀγρίων ἐχθρῶν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, πύτυχας μετ' ὀλίγας ἡμέρας νὰ σώσῃ τὴν Σάμον ἀπὸ μελετωμένης ὁμοίας καταστροφῆς, ὅτε, ἀριστεύσας μετ' ἄλλων γενναίων πυρπολητῶν, ἀτρομητῶς κατεδίωξε μέχρι τῶν περαιλίων τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ κατέκαυσε μίαν μεγάλην φρεγάταν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ στόλου.

Ἀλλ' ἦδη ὁ ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶν τῶν Ἑλλήνων εἶχε περιέλθει εἰς ἀεροστρατῆς ἡστίην ὁ Μπότσικης, εἶχε πέσει μυχόμενος ὁ Ἰβραήμ μετὰ πολυαριθμὸν στρατῶν εἶχεν ἤδη ἀποβίβασθῆ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐμφύλιον σπαραγμοὶ δυστυχῶς παρέλυον τὸν ἀγῶνα· τότε οἱ γενναῖοι θαλασσομάχοι τῆς Ἰδρας καὶ τῶν Ψαρῶν, κατανοήσαντες ὅτι μέγα τι κτύπημα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἡδύνατο μόνον νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν χεῖραρον ἐτέρα· εἰσβολῆς, δι' ἣς ἀφείκτω· ἤθελε συνετελεσθῆ ὁ ἀφανισμὸς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, συνέλαβον τὸ τεράστιον σχέδιον νὰ κατακαύσωσι ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν στόλον τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Πρῶτος ὁ Κανάρης εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα· ἀλλὰ, κατὰ τὴν φορὰν ταύτην, ἡ ἐπὶ τὸ χεῖρον προπῆ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, δὲν ἐφείσθη οὐδὲ τοῦ μέχρι τοῦδε προπαιούχου ἠρώος τῶν Ψαρῶν μὴ θυνηθείς, ἐνεκα τοῦ κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐγερθέντος ἐναντίου ἀνέμου, νὰ πλησιάσῃ ἐπικαίρως τὴν ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Στρατάρου ναυλοχοῦσαν ναυαρχίδα, ἐβιάσθη νὰ στρέψῃ τὸ πυρ-

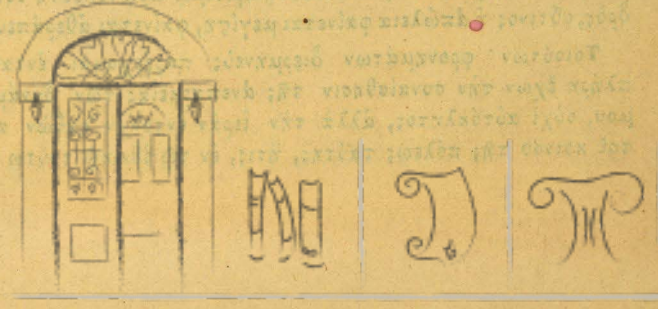
ραϊκὸν του πρὸς ἄλλα ἐχθρικά πλοῖα, ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ ματαίῳ καὶ οὕτως ἀπέτυχε τὸ μέγα τοῦτο ἐπιχειρήμα, ὅπερ κατὰ θούμμενον ἤθελε πιθάνῳ ματαίωσαι τὴν δευτέραν ἐξ Αἰγύπτου ἐκστρατείαν τῶν Ἀράβων, καὶ δὲν ἤθελε πέσει τὸ Μεσολόγγι.

Ἀληθῶς ὁ μέγας οὗτος ἐθνικὸς ἀγὼν παριστάνει ἐκπληκτικὸν θέαμα ἐκτυλίσειον ἀλληλοδιαδάχως εἰκόνας ἐφαμιλλοῦς τῶν ὠραϊοτέρων καὶ τολμηροτέρων πλάσματων τῆς φαντασίας· ἀληθῶς ἡ καρδία θαυμάζει καὶ λάτρεται τοὺς πρωταγωνιστὰς τοιοῦτου δράματος· οὐχ ἦπτον ἡ τὸν ἀνώνημον λαόν, δεῖτε ἐν ὑπακοῇ καὶ αὐταπαρνήσει τοῦ ἐχθροῦ· ἀλλ' ἐάν ἡ φαντασία ἐξίσταται, ἐάν ἡ καρδία συγκινεῖται βαθύτατα, ὅμως ὁ νοῦς ἀπορεῖ καὶ ἐρωτᾷ· πῶς ἔθνος τεταπεινωμένον ἐκ πολυχρονίου δουλείας, ἀριθμοῦν μόλις τὸ εἰκοστήμυριον τῶν δυνάμεων τοῦ κατακτητοῦ, ἀνευ ἰδίων ὕλικῶν πόρων, ἠδυνήθη νὰ ἐξεγερθῆ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας του; πῶς ἐνέμεινον ἐν τῇ ἀρξαιμένη πάλῃ, οὐχὶ μόνον ἐρημον συμμάχων, ἀλλὰ ὑποβλεπόμενον καὶ παρεξηγούμενον πρὸς τῶν Κυβερνήσεων τῆς Εὐρώπης ὡς φιλοτάραχον καὶ ἐπαναστατικόν; πῶς ἐνεκατέστησεν ἐν αὐτῇ καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἡ ἄδυσσος ἔχκει ἐνώπιόν του; πόθεν ἤρθε τὸ κρείσσειον ἀναταναστήσον θέαρος οὐ τοῦ ἀγῶνος προϊστάμενος; πῶς ἡ καρδία αὐτῶν δὲν ἐδίστασε, δὲν ἐτρεμνεν, ὅποτε ἐξέθετον εἰς βεβιαίαν καταστροφῆν τὰ φίλτατα, ἀνευ οὐδεμίας εὐλόγου ἐλπίδος ἐπιτυχίας τοῦ μεγάλου τέλους ὅπερ ἐπεδίωκον;

Οὕτε ἡ καρδία τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης γενεᾶς ἦτο ἀνάληγτος καὶ ἀνάσθητος, οὕτε ὁ νοῦς ἐτύφλωγθεν ἀπέναντι τῶν μεγάλων κινδύνων καὶ τῶν δυσκαταμαχῆτων πρσκαμιμάτων τῆς ἐπιχειρήσεως· ἀλλὰ ἡ καρδία καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἐξαισιῶν ἐκείνων ἀνδρῶν ἀνυψώθησαν ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν, διότι εἶχον ἀδιάσειστον πεποιθῆσιν εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ τοῦτο εἴρηγε τὸ μυστήριον τῆς Ἑλληνικῆς παλιγ γενεαίης· ἀκούσατε τὸν ὄρκον ὃν ὤμνηον τότε οἱ θεοὶ ἐκείνοι ἀπόστολοι τοῦ πολιτισμοῦ, οἱ ἀτρομητοὶ ἐκείνοι πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας· ἀκούσατε αὐτὸν ἀντηχοῦντα ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τουτου περιβάλου· ἐδραίζομαι εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν ὑπερασπιστὸν μου τὸ δίκαιον, τὸν ἐκδικούμενον τὸν κακὸν καὶ παραβίτην τῶν ἡθικῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἀρετῶν· ἐδραίζομαι εἰς τὴν ἐλευ-

θερίαν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν τοῦ ἔθους ἀνέγερσιν. Καὶ ἐπίστευον οἱ ἄνδρες ἐκείνοι, ὡς ἐπίστευον εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅποτε οὐδεμία οὐδαμῶθεν ἀνέντελλεν ἐλπίς σωτηρίας, ἀλλὰ σκότος καὶ σκία θανάτου ἐπέχυνετο ἐφ' ἅπασαν τὴν αἰματόβρεκτον καὶ μαρτυροσφόιστον Ἑλληνικὴν γῆν. Τὸ Μεσολόγγι εἶχε πέσει, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι παρέδιδον εἰς τὰ πῦρ καὶ εἰς τὴν μάχαιραν τὴν Πελοπόννησον· καὶ τότε εἰσέτι ὁ Καραϊσκάκης ἀπαθήσκειν ἐνεθάρρυνε τοῦ περὶ αὐτὸν, λέγων αὐτοῖς· ἀνά ὅτι βεβιαίον ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὅσα καὶ ἀνυπάθῃ θέλει ἀποτινάξῃ ἐπὶ τέλους τὸν ζυγόν. Καὶ ἰδοὺ, μετὰ ὀλίγου μῆνος ἡ προφητεία τοῦ ψυχραγοῦντος ἠρώος ἐξεπληροῦτο· οἱ τρεῖς γενναῖοι ναύαρχοι τῶν τριῶν μεγάλων χριστιανικῶν δυνάμεων, ἐνεργοῦντες μᾶλλον ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν τῆς συνειδήσεως τῆς Εὐρώπης ἢ κατὰ τὰς ὀδύγας τῶν κυβερνήσεων τῶν, κατέκαον ἐν Νεοκάστρῳ τὸν τουρκοκρητικὸν στόλον, φανερώσαντες ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν ἦτο ἀγὼν τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βαρβαρότητος, ἀγὼν τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν λαῶν κατὰ τῆς ἀγρίας κατακτησεως.

Ὅστω τὰ πράγματα, παρὰ πᾶσαν ἀνθρώπινον προδοσίαν, ἀπέδειξαν ἀλάσθητον τὴν γενναίαν ἐντεικτον ὁρμὴν τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἠγούντο τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος, καὶ πρὸς πολλῶν ἐκρίνοντο παρὰ τὸν ὄλον ὡς δικαιοδυνεύοντες καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὄνοματος· ἀλλ' οἱ ἄνδρες ἐκείνοι πληρεῖς τῶν ἐθνικῶν ἀγαπήσεων, πιστοὶ φύλακες τῆς προγονικῆς δόξης, ζηλότυποι φρουροὶ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, οὐ μόνον ἐπίστευσαν εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸν μέγαν προσρισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀλλὰ ἐπίστευσαν καὶ εἰς τὴν εὐγενῆ συμπάθειαν, εἰς τὴν γενναίαν προαιεσίαν, καὶ εἰς τὴν δικαίαν κρίσιν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, οἵτινες τὰ χιανὴ βράδια δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ συνηγορήσωσι καὶ νὰ συναγνισθῶσιν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀποδείξαντων διὰ τεραστίου ἔργου ὅτι ἦσαν ἀξιοὶ ἀπόγονοι τῶν πρώτων εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἐάν ἡ ἐπιθυμία τῶν λαῶν ἐπραγματοποιεῖτο πλήρως, ἐάν ἐν τῇ λύσει τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος εἶχον ἐκτιμηθῆ ἐπαξίως οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι τῶν Ἑλλήνων, ἐάν εἶχε κατανοηθῆ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ σημασία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἡ Ἑλλὰς ἀπολαμβάνοσα τότε ὀλόκληρον τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς ἀποκατάστασιν, καὶ διευγαλίζουσα εὐκρίπτερον ἐντὸς εὐρύτερου

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

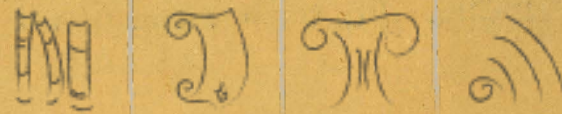
κύκλου τὰς ἠθικὰς καὶ ὕλικὰς ἐκυτῆς δυνάμεις, ἤθελεν ὑπάρχει τὴν σήμερον ἀρκούντως ἰσχυρά, ὥστε νὰ καταστῇ ἀσφαλὴς προφυλακὴ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ δότεῖρα τῶν φώτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Οὕτω τὸ μέγα ἔθνικὸν ἔργον ἔμεινεν ἡμιτελές· οἱ δὲ τὸν ἀγῶνα ἐκείνον καρτερικῶς ἀγωνισάμενοι, καὶ εἰς τὴν παῦσιν αὐτοῦ ἐπιζήσαντες, διήλθον τὸν ἐπιλοιπὸν βίον ἐν προσδοκίᾳ καὶ ἐλπίδι· εἰς δὲ κατόπιν τοῦ ἄλλου κατέβησαν εἰς τὸν τάφον, ἀφοῦ παρέστησαν τεθλιμμένοι καὶ ἀπαραμύθητοι μάρτυρες τῆς ἀποτυχίας τῶν ἀγώνων, ὅσους ἡ ἐλευθέρα Ἑλλάς κατόπιν ἐπεχείρησε ὅπως ἐκπληρῶσιν ὑποχρέωσιν πρὸς τοὺς δεδουλωμένους ἀδελφούς, οἵτινες σκληρῶς καὶ ἀστόργως ἀπεκλείσθησαν τῆς κοινῆς ἔθνικῆς κληρονομίας· εἰς τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν ἐκυτῶ συναθλητῶν ἐπιζήσας ὁ Κανάρης ἠτύχησε νὰ ἴδῃ τὴν ἔθνικὴν τῆς Ἐπτανήσου ἀποκατάστασιν, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ἐθεώρησεν ὡς ἀφετηρίαν πρὸς γενικὴν τοῦ ἔθνους ἀπελευθέρωσιν, πραγματοποιουμένην, εἴτε διὰ νέων αἱματηρῶν ἀγώνων, εἴτε διὰ φιλανθρώπου καὶ δικαίας πολιτικῆς τῶν διευθυνόντων τὰς τύχας τῆς Εὐρώπης· ἐπέζησεν ὁ Κανάρης καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς, καὶ ἦν ὅλα τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν προαγγέλλουσι ὀριστικὴν τὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ δεδουλωμένων χριστιανικῶν λαῶν, καὶ ἐπιτάσσουσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας σύντονον καὶ ἀνδρικήν ἐνέργειαν πρὸς περιφορῆσιν τῶν ὑψηλῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἱερῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ γηραιὸς ἥρωϊς τῶν Ψαριῶν νὰ προστῇ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, περιβεβλημένος ὅλην τῆς αἴγλης τῆς προγονικῆς δόξης· καὶ ὅλον τὸ γόητρον τῶν ἔθνικῶν ἐλπίδων ἔθεν καὶ ἅπας ὁ Ἑλληνισμὸς φαιδρῶς ἐπανηγύρισε τὴν ἀναγέρωσιν τοῦ μεγάλου ἀντιπροσώπου τῶν ἀκραιφνεστέρων ἔθνικῶν παραδόσεων, ἡ δὲ πεπολιτισμένη Εὐρώπη κατενόησε καὶ συμπαθῶς ἀπεδέξατο τὴν σημασίαν τῆς ὁμοθυμοῦ ταύτης ἀποφάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀναστύλωσαντος ἤδη ἀμετακλήτως τῆς ἔθνικῆς ἐνεργείας τὴν σημαίαν, ἣτις ἔκειτο, ὡς μὴ ὄφειλε, χαμαί, ἕνεκα τῆς πονηρίας τῶν

καιρῶν, καὶ ἕνεκα τῆς δυσμενείας τῶν κραταιῶν τῆς γῆς.

Ἀπέθανε δὲ ὁ Κανάρης κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς νέας ταύτης ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ἀπέθανε φέρον καὶ ἐν τῷ τάφῳ, ἦν εἶχε ἀμύμων πεποιθήσιν εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος, πεποιθήσιν, ἦν ἐν τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ ψυχῇ ἐνίσχυσεν ἡ δρόφυχος προθυμία, μεθ' ἧς σύμπαν τὸ ἔθνος ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, ἔτοιμον ὄν νὰ προσφέρῃ ἀρειδῶς καὶ ζῶν καὶ περιουσίαν ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἔθνικῶν πόθων. Κατενόει βεβαίως, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὁ Κανάρης, ὁ μέχρις ἐσχάτων διατηρήσας ἀκρασίαν τὴν ὀρθοπροσύνην οὐχ ἦττον ἢ ἀσβεστόν τὸ πῦρ τῆς καρδίας, κατενόει τὸ δυσχερές τῶν περιστοιχοῦντων ἡμᾶς κινδύνων, συνησθάνετο τὸ μέγα βᾶρος τῆς εὐθύνης, εἰς ἣν ὑπεβλήθησεν οἱ διέποντες τὸ ἑλληνικὰ πρᾶγματ' ἀλλ' ὑπεράνω τῶν σκέψεων τούτων, ὑπεράνω παντὸς φοβεροῦ προσκόμματος, ἔθετο ἡ μεγάλη ἐκείνη ψυχὴ τὴν τιμὴν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀπεριόριστον εἰς τὰς ἔθνικὰς ὑποχρέωσιν ἀφοσίωσιν, τὸ ὑπέρτατον καθῆκον τοῦ νὰ ἐργασθῶμεν ἀποκλειστικῶς καὶ ἀνεκδότως πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἔθνικῆς ἡμῶν ἀποστολῆς.

Ἰπὸ τοιοῦτων ἱερῶν αἰσθημάτων ἐμπνεόμενοι καὶ ἡμεῖς συνήλθομεν ἐν τῇ πενήμῳ ταύτῃ τελετῇ· δὲν ἤλθομεν ἐνταῦθα ὅπως δοξάσωμεν τὸν ἄνδρα, οὕτινος ἡ ἀκηλίδωτος δόξα διήλθη ἅπασαν τὴν ὕψηλον, καὶ ἐκλείσει τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα· δὲν ἤλθομεν νὰ ἀποδώσωμεν ἐπιδεικτικὰς τιμὰς εἰς τὸν πάσης τιμῆ ἀνώτερον· συνήλθομεν ἐνταῦθα ὅπως, συμπενθοῦντες ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ τοῦ μεγάλου ἀγωνιστοῦ, προσενέγκωμεν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν εἰλικρινῆ ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ἧς ἅπαντα ἑλληνικὴ καρδία καταφλέγεται· συνήλθομεν ὅπως κηρύξωμεν πρὸς πάντας, φίλους τε καὶ ἐχθρούς, ὅτι βαθέως συναισθανόμεθα εἰς ἐπιβάλλει ἡμῖν καθήκοντα ἡ κρίσιμος τοῦ Ἑλληνισμοῦ θέσις, εἰς ὅας θυσίας ἐσμὲν πρόθυμοι νὰ ὑποβληθῶμεν, ὅπως μὴ φανῶμεν ἀνάξιοι κληρονόμοι ἐκείνων, οἵτινες ἀναστήσαντες ἐκ τοῦ τάφου τὴν Ἑλλάδα, ἐδώρησαν ἡμῖν ζωὴν ἐλευθέραν καὶ εὐηργέτησαν τὴν ἀνθρωπότητα.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΔ 55 Φ 1 0064

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ